

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2018 жылғы 20 қыркүйектегі
№ 469 бұйрығына 83-қосымша

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2013 жылғы 3 сәуірдегі
№ 115 бұйрығына 523-қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған
сыныптары үшін «Қазақстан тарихы» пәнінен
жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 7-9 сыныптары үшін «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы б) тармақшасына сәйкес әзірленген.

2. Оқу пәнінің мақсаты – тарихи процестің маңызды жақтарын ашатын Қазақстан тарихының жеке оқиғаларын жеткізу.

3. Міндеттері:

1) білім алушыларда отандық тарихтың елеулі оқиғалары мен тұлғалары туралы түсінік қалыптастыру;

2) білім алушыларда әртүрлі тарихи дәуірлердегі адамдардың өмірі, тұрмысы мен еңбегі туралы түсініктерді қалыптастыру;

3) білім алушыларда тарихи оқиғалар мен құбылыстар арасындағы қарапайым себеп-салдарлық байланыстарды түсінуді қалыптастыру;

4) оқулық мәтіні, тарихи құжаттар, карталар және безендірулермен өзіндік жұмыс дағдыларын қалыптастыру;

5) коммуникативті дағдылар, өз ойын ауызша және жазбаша түрде жеткізу икемділіктері, топта жұмыс істеу, әртүрлі дереккөздерден ақпаратты қолдануды қалыптастыру;

б) өз Отаны мен халқына деген сүйіспеншілік; өткен тарихқа құрмет, бүгінгі күні болып жатқан оқиғаларға ортақтастық сезімдерін тәрбиелеу.

4. «Қазақстан тарихы» оқу пәнін оқыту барысында түзете-дамыту міндеттері шешіледі: білім алушылардың танымдық әрекеті, сөйлеу тілі, эмоционалды-ерік саласы және жеке қасиеттерін дамыту.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

5. Бағдарлама жергілікті сипаттағы материалдарды (объектілер, кәсіпорындар, ақпарат көздерін) пайдалануға бағытталған оқу әрекетін ұйымдастыру жолымен білім алушының танымдық және әлеуметтік тұрғыдағы белсенділігін дамытады. Оқу-тәрбие сипатындағы жобалық әрекет педагогтың басшылығымен ата-аналармен серіктестік жағдайда жүзеге асырылады.

6. «Қазақстан тарихы» пәні жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың тұлғасын дамыту мен тәрбиелеу процесінде, білім алушылардың азаматтық позициясын қалыптастыруда, оларды патриотизм және өз Отаны, оның тарихын құрметтеу рухында тәрбиелеуде маңызды рөл атқарады.

7. Оқу пәнінің мазмұны ата-бабаларымыздың бірегей мәдениеті, әлем тарихындағы Қазақстанның алатын орны мен рөлі, оның жалпыәлемдік өркениеттің дамуына қосқан үлесімен таныстырады. «Қазақстан тарихы» оқу пәні ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды қабылдайтын, адамдардың құқықтары мен бостандықтарын құрметтейтін және Отанының дамуына өзіндік үлес қосуды қалайтын тұлғаны тәрбиелеуді білдіретін «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық біріктіруші идеясын жүзеге асыруда маңызды рөл атқарады.

8. Танымдық әрекетінің бұзылысына байланысты ақыл-ойы зақымдалған білім алушыларға тарихи білімді игеру қиындығы деректер мен хронологиялық мәліметтердің көлемділігі, тарихи процестер мен оқиғалардың жаһандығымен байланысты, сондықтан олардың заңдылықтарын түсіну қиын.

9. «Қазақстан тарихы» пәнінің мазмұнында білім алушылардың осы санатына қысқартылған көлемдегі оқу ақпараты беріледі, айтылатын терминдер саны азайтылып, курс құрылымы өзгертілген. Бағдарлама шиыршық қағидасына сәйкес құрылған, ол білім алушыларға өткен деректерді қажетті түрде қайталауға, берілетін тарихи ақпаратты кеңейту мен қиындатуға мүмкіндік береді.

10. Қазіргі кезеңдегі оқыту процесіне қойылатын негізгі талаптардың бірі ретінде білім алушының белсенді қызметін ұйымдастыру болып табылады. Мұндай тәсіл пәндік білімдер, әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларды ғана емес, сондай-ақ тұлғалық қасиеттерді игеруге ықпал етеді.

11. «Қазақстан тарихы» бойынша оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер арнайы педагогика принциптеріне сәйкес жүзеге асырылады:

1) жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың даму және дайындық деңгейі мен ерекшеліктеріне білім беру жүйесінің бейімделу қағидасы;

2) жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларды оқытудың түзете-дамыту бағыттылығы олардың ерекше білім алу қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып оқу әрекетін арнайы әдістер және тәсілдермен қамтамасыз етеді;

3) оқытудың әлеуметтік-бейімдеу бағыттылығы тұлғаның әлеуметтік бейімсіздігін жеңу немесе азайтуды болжайды. Әлеуметтік өмірге қатысуға қажетті тәртіп нормалары мен өмірлік дағдыларды білім алушылардың меңгеруі бойынша арнайы жұмыс қарастырылады;

4) білім берудегі әрекеттік тәсіл ақыл-ой бұзылысы бар білім алушыларды тұлғалық тұрғыдан дамуы ерекшелігіне байланысты білім беру құрылымы мен оның негізгі заңдылықтарын ашатын психология ғылымының теориялық ережелеріне негізделеді. Онымен қоса жеңіл түрде ақыл-ой бұзылысы бар тұлғаны дамыту оларға қолжетімді қызметті ұйымдастыру сипатымен (заттық-тәжірибелік және оқу) анықталады;

5) оқытудың тәжірибелік бағыты зерттелетін материал мен білім алушылардың тәжірибелік әрекеті арасында тығыз байланыс орнату, тәжірибелік-бағыттық тапсырмаларды шешуге арналған бастапқы мәнге ие білім мен икемдерді қалыптастыру қарастырылады;

б) жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға саралау және жекелеу тәсілі олардың бағдарлама мазмұнын игеру мүмкіндіктерінің біртекті еместігі, оқу материалдарын игеру кезінде көрінетін және алынған білім, дағды мен біліктер сапасына ықпал ететін вариативті типологиялық ерекшеліктердің болуымен олардың ерекше білім алу қажеттіліктерін ескеруді болжайды. Ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған білім беру процесі 4 типологиялық топ (В.В. Воронкова бойынша) негізінде жүзеге асады. Әрбір типологиялық топқа педагог білім алушылардың мүмкіндіктеріне сәйкес күрделілігі мен көлемінің қолжетімділігін ескере отырып, оқу материалының мазмұнын таңдайды. Бұл жағдайда оқу жұмысының жылдамдығы, білім алушының дербестік дәрежесі, оқыту әдістері мен тәсілдері түрленеді. Білім алушыларды топтарға бөлу шартты және қозғалмалы. Саралау тәсілі оқытуды жекешелендірумен толықтырылады;

7) оқу-танымдық және практикалық әрекетке арнайы педагогикалық басшылық ету қажеттілігі төменгі танымдық белсенділігі және ойлау қызметінің талдау және жалпылау әлсіздігімен шартталған. Ақыл-ойы жеңіл түрде бұзылған білім алушылардың дербес оқу-танымдық әрекеті, әсіресе 3-және 4-типологиялық топтар үшін қиындыққа ұшыраған жағдайда педагог оқу тапсырмасын табысты орындауды қамтамасыз ету үшін білім алушы әрекетінің жетілмеген компоненті қызметін алады. Арнайы педагог ақыл-ой бұзылысы бар білім алушының жалпы даму заңдылықтарын біле отырып сыныптың әрбір білім алушысының танымдық мүмкіндіктері, оқытудың арнайы әдістемесін ұйымдастырады және білім алушылардың оқу-танымдық қызметтерін бағыттайды.

12. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың оқу материалын меңгеру нәтижелерін бағалау нормалары бағдарламада көрсетілген мақсатты тұжырымға негізделген және білім алушылардың оқу жетістіктерін тексеру мен бағалауды ұйымдастыру кезінде бірыңғай тәсілдерді іске асыруға бағытталған.

13. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың жетістіктеріне баға беру ішкі бағалау тәсілдерімен жүзеге асырылады. Мұғалім Бағдарламаны меңгеру нәтижелерін сабақтарда білім беру барысында бағалайды. Педагог бақылаушы бағалау әрекетін жүйелі түрде қолданады.

14. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларды оқыту нәтижелілігін бағалау ағымдағы (әр сабақтың), мерзімді (тақырыптық) және қорытынды бақылау түрінде болады.

15. Ағымдағы бақылау білім алушының әрекетін сабақта бақылау, тәжірибелік және дербес жұмыстарын талдау, әрекеттің ұжымдық түрлері көмегімен іске асырылады. Әр сабақтық бақылау оқу процесінің сапасын қамтамасыз ету үшін педагог қолданатын оқыту мазмұны мен әдістерін түзету мақсатында жүргізіледі. Бақылау ынталандырушы және білім алушыларға қатысты тәрбиелеуші сипатқа ие.

16. Қорытынды бақылау жартыжылдық және жылдың соңында жүргізіледі. Педагог әрбір білім алушының даму динамикасы мен табыстылығын талдайды. Мониторинг нәтижелері білім алушылардың жетістіктерінің жиынтық картасында тіркеледі.

17. Бағалау рәсімінің көмегімен педагог алатын ақпарат дағдылар мен біліктерді меңгеру процесінде туындайтын қиындықтарға уақтылы және дұрыс әрекеттесуге мүмкіндік береді. Педагог білім алушыларға жеке көмектің мазмұны мен тәсілдерін негіздемемен анықтайды.

18. Сипаттамалы бағалау даму мен оқытылғанның бар деңгейін ғана емес, онымен қоса білім алушымен жасалатын жұмыстың одан кейінгі қадамдарын анықтайды. Сипаттамалы баға білім алушылардың бойында дұрыс түрде өзін бағалаудың қалыптасуына ықпал етеді. Мұндай жағдайда білім алушыларды бір-бірімен салыстыруға болмайды. Білім алушының жетістіктерін өзінің бұған дейінгі табыстарымен салыстыруға болады. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға қатысты оқу жетістігі пайызы мен білім сапасын анықтау дұрыс емес.

19. Бағдарлама ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (бұдан әрі - АКТ) қолданудың келесі дағдыларын қамтиды:

1) шынайы өмірлік жағдаяттардағы еліктемелер, сондай-ақ оларды ары қарай түсіну үшін аталмыш жағдаяттарды зерделеу үшін компьютерлік үлгілерді қолдану;

2) тәжірибелік тапсырмаларды шешу мақсатында мәтіндер, кестелер, кескіндемелер, аудио- және бейнематериалдарды өңдеу үшін бағдарламалық қамсыздандыруды пайдалану;

3) тәжірибелік тапсырмаларды шешу барысында ақпараттық-коммуникациялық технология құралдарын пайдаланудың шығармашылық тәсілдері;

4) белгілі бір тақырып бойынша топпен бірігіп жұмыс жасауға мүмкіндік беретін электрондық құралдар арқылы материал жинау және тәжірибе алмасу;

5) АКТ технологияларды дербес қолдану дағдылары;

б) белгілі бір аудитория және мақсаттар үшін әртүрлі ақпарат көздерінен материалдарды іріктеуді қосатын коммуникациялық дағдыларды дамыту.

20. «Қазақстан тарихы» пәнін оқыту барысында келесі пәндермен пәнаралық байланыстар орнатылады:

- 1) ана тілі – тарихи мазмұндағы сөз, сөйлем, қорытынды мен түйін құрылымда ана тілі ережелерін қолдану;
- 2) математика – уақыт туралы түсінік, уақытты өлшеу бірліктері мен олардың арақатынасы туралы білімді пайдалану;
- 3) география – картамен жұмыс;
- 4) оқу және тіл дамыту – тарихи оқиғалар туралы ғылыми-көпшілік мақалаларды оқу және өз сөзімен айту.

21. Оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру үшін тарих кабинеті санитарлық-гигиеналық нормаларды ескере отырып сәйкесінше мектеп құралдарымен қамтамасыз етіледі.

22. Сыныптағы жиһаз түрлі формада (жеке, жұптық және топтық) және түрде жұмыстарды жүргізу мақсатында жеңіл түрде қозғалмалы болады. Білім алушылардың жұмыстарын көрмеге қою және көрнекі құралдар үшін кітап сөрелері мен стендтерді ойластыру қарастырылады.

3-тарау. «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

23. «Қазақстан тарихы» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

- 1) 7-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
- 2) 8-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты;
- 3) 9-сыныпта – аптасына 2 сағат, оқу жылында 68 сағатты құрайды.

24. Оқу пәнінің мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

- 1) 1-бөлім «Әлеуметтік қатынастардың дамуы»;
- 2) 2-бөлім «Мәдениеттің дамуы»;
- 3) 3-бөлім «Мемлекеттің дамуы»;
- 4) 4-бөлім «Қазақстанның экономикалық дамуы».

25. «Әлеуметтік қатынастардың дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) этникалық қатынастар;
- 2) әлеуметтік қатынастар.

26. «Мәдениеттің дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) дүниетаным мен дін;
- 2) өнер мен әдебиет;
- 3) білім және ғылым.

27. «Мемлекеттің дамуы» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) мемлекеттің ішкі саясаты;
- 2) мемлекеттің сыртқы саясаты.

28. «Экономикалық даму» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

- 1) шаруашылық;
- 2) өндірістік қатынастар және сауда.

29. 7-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) тарих туралы бастапқы түсініктер: тарих ұғымы, тарих нені зерттейді. Тарихи дереккөздер. Тарихи дереккөздердің түрлері (ауызша, жазбаша және археологиялық). Тарихи уақыт туралы түсініктер: ғасыр (жүзжылдық), мыңжылдық, тарихи дәуір, біздің заманымызға дейін, біздің заман, «уақыт таспасы». Өткен уақыт, қазіргі кез, болашақ ұғымдары. Ғасыр бөліктері: ғасырдың басы, ортасы, соңы. Тарихи оқиғалар. Тарихи карта. Мемлекет шекаралары. Қазақстан тарихы – дүниежүзілік тарих бөлігі, Қазақстан тарихын кезеңдерге бөлу (ежелгі, ортағасырлық, жаңа және қазіргі заманғы тарих);

2) Қазақстандағы ежелгі адамдардың өмірі: Тас дәуіріндегі Қазақстан: алғашқы адамның пайда болуы. Адамның пайда болуына ғылыми көзқарас, Қазақстан территориясындағы алғашқы адамдар. Палеолит – ежелгі тас ғасыры. Әлеуметтік ұйымдасудың алғашқы формалары. Ежелгі адамдардың кәсібі (аң аулау мен терімшілік). Қазақстан территориясындағы тас дәуірінің тұрақтары. Егіншілік пен мал шаруашылығының пайда болуы. Ежелгі еңбек құралдары. Адамдар табыны, табиғат, климат, мұз басу. Мезолит – орта тас ғасыры, жылыну, мұздықтардың шегінуі, шағын тез қимылдайтын жануарларға аңшылық жасау үшін садақ пен оқты, бумерангты ойлап табу, дербес аңшылық, жаңа еңбек құралдарының пайда болуы. Неолит – жаңа тас ғасыры, микролиттік мәдениет, егіншілік пен мал шаруашылығының қалыптасуы. Қола дәуіріндегі Қазақстан: Қазақстан территориясындағы мыс пен қалайы металдарының кен орындары. Андронов мәдениеті. Қола дәуірі кезіндегі шаруашылық пен қоғамдық құрылыс;

3) ежелгі көшпенділердің өмірі: темір дәуірінің ерекшеліктері. Қазақстанның ежелгі металлургиясы. Көшпелі мал шаруашылығының қалыптасуы. Алғашқы көшпенділердің өмір сүру жүйесі. Көшпенділердің жылжымалы баспанасы. Алғашқы көшпенділердің дүниетанымы;

4) ежелгі Қазақстан тұрғындары: (сақ, үйсін, қаңлы, ғұн, сарматтар): түрлі тайпалар туралы тарихи деректер, қоғамдық құрылысы, шаруашылығы мен тұрмысы, олардың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары, билеушілері мен басқару жүйесі. Шаньюй Модэ – ғұндар мемлекетінің негізін қалаушы. халықтардың ұлы қоныс аударуы (ғұндардың батысқа қоныс аударуы), Аттила және оның жорықтары. Түрлі тайпалардың мәдениеті. Ежелгі тайпалардың археологиялық ескерткіштері. Есік олжасы – «Алтын адам». Шілікті алқабының патша қорғандары. Берел қорымы. Бесшатыр қорғандары. Тасмола мәдениеті;

5) Қазақстан территориясындағы ежелгі түркілер: Ұлы Түрік қағанатының құрылуы. «Түрік» ұғымы. Бумын қаған – Түрік Қағанатының негізін салушы. Қазақстан территориясындағы ерте ортағасырлық мемлекеттер: Батыс Түрік қағанаты, Түргеш қағанаты, Карлук қағанаты, Оғыз мемлекеті, Қимақ қағанаты. Атлах шайқасының тарихи маңызы. Түркілердің әскери өнері.

Шаруашылығы. Сауда және қала мәдениетінің дамуы. Ұлы Жібек жолы: тарихи маңызы. Қазақстанның ортағасырлық қалалары (Түркістан, Сығанақ, Сайрам, Тараз). Көшпелі және отырықшы-егіншілік шаруашылығы. Сауда-саттық. Қала мәдениеті. Исламның тарала бастауы. Түркі әлемінің көрнекі ғұламалары;

6) моңғол жаулаушылық соғыстары: қазақ даласындағы моңғолдар. Отырар – батыр-қала (Отырар қорғанысы, Отырардың күйреуі). Қазақ халқы мен Қазақ хандығының қалыптасу тарихы. «Қазақ» этнонимінің пайда болуы мен мағынасы. Алтын Орданың ыдырауы, Ақ Орданың құрылуы, Әбілқайыр хандығы, Жәнібек пен Керей сұлтандарының бөлінуі және өз руларымен Моғолстан территориясына қоныс аударуы. Қазақ хандығының құрылуы мен жүздердің қалыптасуы. Қасым хан билігі тұсындағы Қазақ хандығының нығаюы. Қазақ хандығының құрылымы;

7) өлкетану. Туған өлке тарихы мен аңыздары. Өлке тарихының ескерткіштері. Өлкенің тарихы тұлғалары. Өлкетану мұражайы мен тарихы экспонаттар.

30. 8-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) тарихқа саяхат: сақтар – құдыретті ерлер. Өмір салты, шаруашылығы мен тұрмысы. Көшпелі мал шаруашылығы. Сақтардың тәуелсіздік үшін күресі. «Алтын адам». Ежелгі ғұндар. Мөде – ғұн мемлекетінің негізін салушы. Ғұндардың өмірі мен тұрмысы. Ғұн жорықтары. Аттила. Халықтардың ұлы қоныс аударуы. Ежелгі түркілер. Территориялар. Түрік қағанаты. Ежелгі түрік жазулары. Білге-қаған, Күлтегін, Тоныкөк. Ұлы Жібек жолы. Өл-Фараби. Қазақстанның ортағасырлық қалалары. Қазақ халқы мен Қазақ хандығының қалыптасуы. Қазақ хандары, билері мен батырларының тарихы. Хан – халық билеушісі, аты аңызға айналған қазақ хандары (Алаша хан, Уыз (Оғыз) хан), қазақ хандары – Керей, Жәнібек, Бұрындық, Қасым, Хақназар, Тәуке. Қазақ қоғамындағы билердің рөлі, билер (дана, шешен, сот), қазақ қоғамындағы батырлардың рөлі, XVIII ғасырдың ұлы батырлары. Қазақ-жоңғар соғыстары. Қазақстанның Ресейге қосылуы. Кіші жүз ханы Әбілқайырдың Ресей бодандығын қабылдауы, А.Тевкелев елшілігі. Абылай хан. Абылай ханның өмірі мен саяси қызметі. Қазақ ағартушылары: Шоқан Уәлиханов – ұлы қазақ ғалымы, Абай Құнанбайұлы – ұлы ойшыл, қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы, Ыбырай Алтынсарин – ағартушы-ғалым;

2) әсемдік әлемінде: қазақ халқының материалдық мәдениеті. Қазақтардың тұрғын үйлері (киіз үй, киіз үйдің жиһаздары), қазақ халқының ұлттық киімдері, қазақтардың қолөнер бұйымдары. Сәулет өнері ескерткіштері. Қазақстан территориясындағы ежелгі құрылыстар. Орта ғасырлардағы сәулет өнері ескерткіштері мен мазарлар (Қозы Көрпеш-Баян Сұлу, Бабаджа-қатын, Айша бибі, Алаша хан, Сырлытам, Қожа Ахмет Яассауи кесенелері). Қазақ халқының рухани мәдениеті. Қазақ халқының ұлттық мейрамдары. Наурыз мейрамы. Халық ауыз әдебиеті және қазақ халқының шешендік өнері. Қазақ халқының жыр-дастандары, аңыздары, шежірелері, шешендік өнер (Жиренше

шешен, Аяз би, Алдар Көсе). Қазақ халқының музыка өнері, күй өнері (Құрманғазы, Тәттімбет, Ықылас, Қорқыт). Діннің пайда болуы, ежелгі адамдардың діни түсініктері және қазақ халқының діни наным-сенімдері;

3) XX ғасырдағы Қазақстан: Қазақстан Ресей құрамында. Патша билігінің Қазақстандағы аграрлық және қоныс аудару саясаты. 1917 жылы патшаны тақтан тайдыру. 1917 жылдың қазанында большевиктердің билікті алуы. Қазақстанда Кеңес билігінің орнауы, азамат соғысы, ҚазақКСР-нің құрылуы. Қазақ ұлттық зиялылары: Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов. Қазақстан 1941–1945 жылдар аралығындағы Ұлы Отан соғысында. Германияның КСРО-ға қарсы фашистік әскери жоспары. Ұлы Отан соғысының басталуы. Ұлы Жеңіске қазақстандықтардың қосқан үлесі. Қазақстан – майдан арсеналы. Қазақстандықтардың соғыс жылдарындағы еңбектегі ерлігі. Тыңды игеру. Тың және тыңайған жерлерді игерудің себептері, тың және тыңайған жерлерді игеру, тың игеру қорытындылары. Қазақстанда ғылым мен мәдениеттің дамуы. Қ.И. Сәтпаев – қазақтың тұңғыш академигі, Қазақ Ғылым академиясының алғашқы президенті. «Мәдени мұра» бағдарламасы. Ғарышты игеру. Қазақстан – ғарыш айлағы (Байқоңыр, қазақтың ғарышкерлері Тоқтар Әубәкіров пен Талғат Мұсабаев);

4) тәуелсіз Қазақстан: Қазақстан – егеменді мемлекет. КСРО-ның құлауы. Қазақстанның мемлекеттік тәуелсіздігін жариялау. Н.Ә. Назарбаев – тәуелсіз Қазақстанның тұңғыш президенті. Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері (мемлекеттік рәміздер туралы түсінік, қазақ халқының мемлекеттік рәміздері тарихынан, Қазақстан Республикасының рәміздері, Қазақстан Республикасының азаматтарының конституциялық міндеттері – мемлекеттік рәміздерді құрметтеу). Астана – Қазақстанның жаңа астанасы. Қазақстан астаналары (Орынбор, Қызылорда, Алматы, 1997 жылы Астана қаласының еліміздің елордасы болып жариялануы);

5) өлкетану. Туған өлке тарихы мен аңыздары. Өлке тарихының ескерткіштері. Өлкенің тарихы тұлғалары. Өлкетану мұражайы мен тарихы экспонаттар.

31. 9-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) Қазақстан тарихының кезеңделуі: ежелгі Қазақстан (2 млн. жылдан бұрын –V ғ.), орта ғасырлық Қазақстан (V–XVIII ғ.ғ.), жаңа дәуір тарихы (XVIII–XIX ғ.ғ.);

2) Қазақстан Ұлы Отан соғысы соғыс жылдары кезінде: республика өмірінің соғыс жағдайына ауысуы (1941-1945 жж.). Қазақстандықтардың фашистік басқыншыларға қарсы соғыс жылдарындағы ірі шайқастарға қатысуы және олардың ерліктері (1941-1945 жж.). Қазақстан – соғыс арсеналы (1941-1945 жж.). Майданға және оккупациядан босатылған аудандарға жалпыхалықтық көмек. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы (1941-1945 жж.) Қазақстанның мәдениеті;

3) соғыстан кейінгі Қазақстан (1946-1980 жж.): Қазақстандағы қоғамдық-саяси өмір. Өнеркәсіптің дамуы. Қазақстанда тың және тыңайған жерлерді игеру. «Байқоңыр» ғарыш айлағы. Экономиканың шикізаттық бағыты. Урбанизация. Ауыл шаруашылығы. Жұмысшылардың әлеуметтік жағдайы мен өмірлік деңгейі. Советтік Қазақстанның мәдениеті;

4) «Қайта құру» кезеңіндегі Қазақстан: Қазақстандағы 1986 жылғы желтоқсан оқиғасы, себептері және салдарлары. Қайта құрудың қарама-қайшылығы. Республикадағы қоғамдық-саяси қозғалыс. Жаңаөзен мен Қарағандыдағы оқиғалар. 80-90 жылдардың басындағы Қазақстанның әлеуметтік ахуалы мен мәдениеті;

5) тәуелсіз Қазақстан (1991 жылдан осы уақытқа дейін): Қазақстан 90 жылдардың басындағы саяси оқиғалар легінде. Жалпыхалықтық президент сайлауы. Н.Ә. Назарбаев – Қазақстан Республикасының алғашқы Президенті. Қазақстанның мемлекеттік тәуелсіздігін жариялау. Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері – ту, елтаңба, әнұранды бекіту. Астана – жаңа Елорда. Қазақстан тәуелсіздігінің негізгі межелері. Экономика, білім беру, ғылым, мәдениет салаларындағы өзгерістер, жетістіктер мен қиындықтар. Егеменді Қазақстан Президентінің жолдаулары. Елдің бүгінгі дамуы. Біздің Отан әлем картасында. Қазақстанның сыртқы байланыстары, оның халықаралық процестердегі рөлі. Қазіргі Қазақстанның мәдениеті. Мемлекеттің білім және ғылым саласындағы саясаты. Этносаралық және конфессияаралық келісімнің қазақстандық моделі. Қазақстан халқы ассамблеясы;

б) өлкетану: туған өлкенің халық кәсібі; өлкенің туристік маршруттары; туған өлке тарихының куәлары.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

32. Бағдарламада оқу мақсаттарының кодтары берілген. Кодтағы бірінші сан сыныпты, екінші – бөлімді, үшінші – бөлімшені, төртінші сан оқу мақсатының нөмірленуін білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4 кодында: «7» – сынып, «2» – бөлім, «2.1» – бөлімше, «4» – оқу мақсатының нөмірленуі:

33. Оқыту мақсаттары бойынша күтілетін нәтижелер:

1) 1-бөлім «Әлеуметтік қатынастардың дамуы»:

1-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.1 Этникалық қатынастар	7.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін ажырата білу 7.1.1.2 тарихи	8.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін білу 8.1.1.2 тарихи	9.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін білу 9.1.1.2 тарихи дәуірлерді ажырата

	<p>дәуірлер туралы түсініктің болуы</p> <p>7.1.1.3 ежелгі тайпалар туралы айту</p> <p>7.1.1.4 көрнекілікке сүйене отырып ежелгі адамдардың тұрмыс заттарын сипаттау</p> <p>7.1.1.5 алғашқы адамдардың антропологиясын суреттеу</p> <p>7.1.1.6 тарихи картада ғұндардың қоныс аудару бағытын көрсету</p> <p>7.1.1.7 «уақыт таспасы» туралы түсініктің болуы</p> <p>7.1.1.8 түркі тайпаларын атау және картада олардың орналасуын көрсету</p> <p>7.1.1.9 мұғалімнің ежелгі Қазақстан тұрғындары туралы сұрақтары бойынша әңгіме құрастыру</p> <p>7.1.1.10 орта ғасырлардағы Қазақстан тұрғындары туралы айту</p>	<p>дәуірлердің атауларын білу</p> <p>8.1.1.3 ежелгі және ортағасырлық Қазақстанның негізгі тайпаларын атау</p> <p>8.1.1.4 картада әртүрлі тайпалардың орналасуын көрсету</p> <p>8.1.1.5 Қазақстанның ортағасырлық қалаларының атауларын білу</p> <p>8.1.1.6 негізгі тарихи термин-ұғымдар туралы түсініктің болуы</p> <p>8.1.1.7 қазақ халқының қалыптасуының негізгі кезеңдерін анықтау</p> <p>8.1.1.8 «қазақ» этнонимінің мағынасын түсіндіру</p> <p>8.1.1.9 тарихи оқиғалардың реттілігі мен ұзақтығын даталар бойынша анықтау, «уақыт таспасын» пайдалану</p>	<p>білу</p> <p>9.1.1.3 ежелгі және ортағасырлық Қазақстанның негізгі тайпаларын ажырата білу</p> <p>9.1.1.4 жоңғар шапқыншылығы кезіндегі демографиялық өзгерістер және миграциялық процестер туралы түсініктің болуы</p> <p>9.1.1.5 демографиялық өзгерістердің себебі мен салдарын анықтау</p> <p>9.1.1.6 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарларын білу</p> <p>9.1.1.7 зерттелетін нысандар мен оқиғаларды тарихи картада табу және көрсету</p> <p>9.1.1.8 негізгі тарихи түсініктер туралы түсініктің болуы</p>
1.2 Әлеуметтік қатынастар	<p>7.1.2.1 ежелгі заманда әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы сұрақтарға жауап бере отыра айту</p>	<p>8.1.2.1 қазақ хандары, билері мен батырларының өмірінің ерекшеліктерін сипаттау</p>	<p>9.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау</p>

	<p>7.1.2.2 алғашқы адамдардың өмірі мен тұрмысы туралы сұрақтарға жауап бере отыра шығармашылық формада (әңгіме, сурет, қойылым, макет) айту</p> <p>7.1.2.3 өмір салтының кәсіптер, сауда-саттық пен мәдениетке әсері туралы жоспар бойынша айту</p> <p>7.1.2.4 орта ғасырлардағы әлеуметтік топтардың өмірінің ерекшеліктері туралы білу</p> <p>7.1.2.5 ортағасырлық адамдардың өмірі мен тұрмысы туралы сұрақтарға жауап бере отыра шығармашылық формада (әңгіме, сурет, қойылым, макет) айту</p>	<p>8.1.2.2 Қазақ хандығының өкілдерін атау</p> <p>8.1.2.3 Қазақ хандығындағы әртүрлі әлеуметтік топтардың өмірі мен тұрмыс ерекшеліктерін сипаттау</p> <p>8.1.2.4 қазақ қоғамында билердің рөлі туралы білу</p> <p>8.1.2.5 қазақ зиялыларының қалыптасуының маңызын білу</p> <p>8.1.2.6 әртүрлі әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы түсініктің болуы</p>	<p>9.1.2.2 әртүрлі әлеуметтік топтарды ажырата білу</p> <p>9.1.2.3 көрнекіліктерге негізделе отыра тарихи тұлғаларды сипаттау</p> <p>9.1.2.4 соғыс жылдарындағы халықтың әлеуметтік жағдайын сипаттау</p> <p>9.1.2.5 әскери қолбасшылар мен майдан ерлерінің суреттерін сипаттау</p> <p>9.1.2.6 майдан мен еңбек ерлері туралы әдеби шығармалардан мысалдар келтіру</p> <p>9.1.2.7 соғыстан кейінгі жылдардағы әлеуметтік жағдайды сипаттау</p> <p>9.1.2.8 кеңестік кезеңдегі әлеуметтік топтарды сипаттау</p> <p>9.1.2.6 қазіргі Қазақстандағы әлеуметтік топтарды сипаттау</p>
--	---	---	--

2) 2-бөлім «Мәдениеттің дамуы»:

2-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
2.1 Дүниетаны	7.2.1.1 алғашқы адамдардың наным-	8.2.1.1 түркілердің дүниетанымдық	9.2.1.1 Қазақстан халықтарының салт-

м мен дін	сенімдері туралы айту 7.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын мұғалімнің сұрақтары бойынша сипаттау 7.2.1.3 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды атау	ерекшеліктерін білу 8.2.1.2 ислам дінінің қоғамдық өмірге ықпалы туралы түсініктің болуы 8.2.1.3 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды білу 8.2.1.4 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды картадан көрсету	дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарының құндылықтарын сипаттау 9.2.1.2 Қазақстан халықтарының негізгі мейрамдарын білу 9.2.1.3 ресми діни ұйымдардың қызметі туралы түсініктің болуы; 9.2.1.4 Қазақстан халқы Ассамблеясының дінаралық, этносаралық келісім мен ішкі тұрақтылықты нығайтудағы ықпалы туралы түсініктің болуы 9.2.1.5 «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеясының маңыздылығы туралы түсініктің болуы
2.2 Өнер мен әдебиет	7.2.2.1 ежелгінің заттары, оқиғалары және тарихи кейіпкерлерін көрнекілікке сүйене отырып сипаттау 7.2.2.2 археологиялық ескерткіштер туралы жоспар бойынша айту 7.2.2.3 археологиялық деректерге сүйене отырып,	8.2.2.1 мұғалімнің сұрақтары бойынша ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктері туралы айту 8.2.2.2 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде жоспар бойынша сипаттау 8.2.2.3 көшпенділердің әскери өнерінің	9.2.2.1 тарихи материалды құрастырылған жоспар бойынша айту 9.2.2.2 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындылары туралы құнды тарихи дереккөз ретінде түсініктің болуы 9.2.2.3 А.Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам

	<p>Андронов мәдениетінің белгілерін анықтау 7.2.2.4 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау 7.2.2.5 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде сипаттау 7.2.2.6 көшпенділердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін түсіну 7.2.2.7 көшпенділердің әлемдік өркениетке қосқан үлесі туралы шағын әңгіме құрастыру 7.2.2.8 күй, аңыз, шежіре және эпостық жырлардың тарихи дереккөзі ретіндегі маңыздылығы туралы түсініктің болуы 7.2.2.9 археологиялық ескерткіштер туралы түсініктің болуы</p>	<p>жетістіктері туралы түсініктің болуы 8.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде Махмұд Қашғари, Жүсіп Баласағұни және Ахмет Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығы туралы түсініктің болуы 8.2.2.5 көшпенділердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау 8.2.2.6 күй, аңыз, шежіре және эпостық жырлардың тарихи дереккөз бөлігі ретіндегі маңыздылығы туралы айту</p>	<p>қайраткері ретіндегі рөлін түсініп, білу 9.2.2.4 ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктеріне қарай білу 9.2.2.5 қазақтардың ұлттық киім үлгілерінің ерекшеліктерін білу 9.2.2.6 қазақ шеберлерінің қолданбалы өнер ерекшеліктерін білу 9.2.2.7 қазақтардың халық ауыз әдебиеті ерекшеліктерін білу</p>
2.3 Білім және ғылым	<p>7.2.3.1 танымал мәдениеттің тарихи қайраткерлерінің аттарын білу 7.2.3.2 қазақстандық ғалымдардың археологиялық</p>	<p>8.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызы туралы түсініктің болуы 8.2.3.2 әл-Фараби және ғалымдардың ортағасырлық</p>	<p>9.2.3.1 қазақ ағартушылары мен ғалымдарының өмірі мен қызметі туралы айту 9.2.3.2 Б.Алтынсариннің</p>

	жаңалықтарын білу	<p>ғылымның дамуына қосқан үлесі туралы түсініктің болуы</p> <p>8.2.3.3 М.Х. Дулатидің «Тарихи-Рашиди» еңбегінің тарихи маңызы туралы түсініктің болуы</p> <p>8.2.3.4 Жәңгір ханның ағарту ісіне қосқан үлесін туралы түсініктің болуы</p>	<p>өмірі мен Қазақстанның ағарту саласын дамытудағы қызметі туралы айту</p> <p>9.2.3.3 А.Құнанбаевтың қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы ретіндегі өмірі мен қызметі туралы айту</p> <p>9.2.3.4 ұлы қазақ ғалымы Ш.Уәлихановтың өмірі мен қызметі туралы айту</p> <p>9.2.3.5 А.Байтұрсыновтың қазақ лингвистикасының негізін салушы және қоғам қайраткері ретінде қызметі туралы айту</p> <p>9.2.3.6 соғыс жылдарындағы өнер мен әдебиеттің халық рухын көтерудегі маңызы туралы түсініктің болуы</p> <p>9.2.3.7 Мұхтар Әуезов шығармаларының әлем әдебиетіндегі орны туралы түсініктің болуы</p> <p>9.2.3.8 Ш.Құдайбердіұлы, М.Ж.Көпейұлы, Қ.Халид еңбектерінің тарихи</p>
--	-------------------	--	---

		дерек ретіндегі маңызы туралы түсініктің болуы 9.2.3.9 ғарыштың алғашқы ерлері мен негізгі тарихи қайраткерлерді білу
--	--	---

3) 3-бөлім «Мемлекеттің дамуы»:
3-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	7.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету 7.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылу алғышарттары туралы түсініктің болуы 7.3.1.3 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің қалыптасуы туралы айту 7.3.1.4 мұғалімнің көмегімен картамен жұмыс жасау	8.3.1.1 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланыстар орнату 8.3.1.2 оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы Түрік қағанаты құрылуының тарихи маңызын білу 8.3.1.3 Қазақстан территориясындағы ортағасырлық мемлекеттердің атауларын білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.4 X-XIII ғасырлардағы мемлекеттердің атауларын білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.5 Отырарды қорғаудағы қала халқының ерлігі туралы айту 8.3.1.6 XIII-XV	9.3.1.1 халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдыруда Қарақұм және Ордабасы құрылтайларының рөлін білу 9.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайы туралы түсініктің болуы 9.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп- салдары туралы түсініктің болуы 9.3.1.4 патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістер туралы түсініктің болуы 9.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық

		<p>ғасырлардағы мемлекеттерді білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.7 ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі себептерін білу 8.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктері туралы түсініктің болуы 8.3.1.9 Қазақ хандығының құрылуының тарихи маңызын білу 8.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлі туралы түсініктің болуы 8.3.1.11 танымал сұлтан, би, хан және батырлардың аттарын білу</p>	<p>күресінің себеп-салдары туралы түсініктің болуы 9.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының есімдерін білу 9.3.1.7 Қазақстан тарихының маңызды оқиғаларының даталарын білу 9.3.1.8 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасының тарихи маңыздылығы туралы түсініктің болуы 9.3.1.9 Қазақстан тәуелсіздігінің жариялануының тарихи маңызын білу 9.3.1.10 Қазақстан территориясын әлем картасында көрсету 9.3.1.11 Қазақстанның тұңғыш президенті – Н.Ә.Назарбаевты тану 9.3.1.12 тарихи тақырыптағы әңгімеге қатысу</p>
3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	7.3.2.1 сақ, сармат тайпаларының халықаралық сахнадағы орны туралы түсініктің болуы 7.3.2.2 Қазақстан территориясындағы алғашқы	8.3.2.1 түркі тілдес тайпалардың миграциясы туралы түсініктің болуы 8.3.2.2 Атлах шайқасының тарихи маңызы туралы мұғалімнің сұрақтары бойынша	9.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлі туралы айту 9.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының

	<p>мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым-қатынасы туралы түсініктің болуы</p>	<p>айту 8.3.2.3 Ұлы Түркі қағанатының сыртқы саясатының негізгі бағыттары туралы түсініктің болуы 8.3.2.4 Атлах шайқасының тарихи маңызы туралы айту 8.3.2.5 Еуразия тарихында қыпшақтардың орнын анықтау 8.3.2.6 Қазақ хандарының сыртқы саясаты туралы түсініктің болуы 8.3.2.7 Орбұлақ шайқасындағы қазақ жасағының әскери өнердегі шеберлігі мен ерлігі туралы айту 8.3.2.8 екінші дүниежүзілік соғысындағы қазақстандық батырлардың аттарын білу</p>	<p>нәтижелерін анықтау 9.3.2.3 Абылай ханның дипломатиялық шеберлігі мен саясаты туралы айту 9.3.2.4 Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы танылуы туралы түсініктің болуы 9.3.2.5 Қазақстанмен көршілес елдерді атау</p>
--	--	---	---

4) 4-бөлім «Экономикалық даму»:

4-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
4.1 Шаруашылық	<p>7.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін сипаттау 7.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы туралы айту</p>	<p>8.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылар арасындағы шаруашылық құрылысты ажырату 8.4.1.2 көшпенділердің дәстүрлі</p>	<p>9.4.1.1 отарлау саясатының қазақтардың дәстүрлі шаруашылығына тигізген әсері туралы білу 9.4.1.2</p>

	<p>7.4.1.3 отырықшылардың тұрмысы туралы айту</p>	<p>шаруашылығының ерекшеліктерін білу 8.4.1.3 отырықшылардың дәстүрлі шаруашылығының ерекшеліктерін білу 8.4.1.4 жоңғар шапқыншылығының қазақ халқының шаруашылығына тигізген зардаптарын анықтау 8.4.1.5 күштеп ұжымдастыру туралы түсініктің болуы 8.4.1.6 Кеңес үкіметі кезіндегі ауыл шаруашылығының дамуы мен өзгерістер туралы түсініктің болуы</p>	<p>жекешелендіру процесі туралы түсініктің болуы 9.4.1.3 аграрлық сектордағы модернизациялаудың негізгі бағыттары туралы түсініктің болуы</p>
<p>4.2 Өндірістік қатынастар және сауда</p>	<p>7.4.2.1 ежелгі еңбек құралдары мен қару-жарак түрлерін сипаттау 7.4.2.2 металлургияның дамуының шаруашылық салаларына тигізген ықпалын білу 7.4.2.3 Ұлы Жібек жолының пайда болуын түсіндіру</p>	<p>8.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау 8.4.2.2 Ұлы Жібек жолының халықаралық қатынастардың дамуындағы орнын анықтау 8.4.2.3 Қазақстандағы индустрияландырудың жетістіктері мен кемшіліктерін білу 8.4.2.4 соғыс кезіндегі Қазақстан экономикасы</p>	<p>9.4.2.1 капиталистік қатынастардың Қазақстан экономикасына ықпалын анықтау 9.4.2.2 сауда қатынастарына жәрмеңкелердің дамуына байланысты өзгерістерді анықтау 9.4.2.3 сыртқы сауданың экономикаға әсері туралы түсініктің болуы 9.4.2.4 Қазақстанның</p>

		туралы айту 8.4.2.5 өнеркәсіптің дамуы туралы айту 8.4.2.6 картада Ұлы Жібек жолының қалаларын көрсету	әлемдік экономикаға кірігуі туралы түсініктің болуы
--	--	---	--

34. Осы Бағдарлама жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 7-9 сыныптары үшін «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

35. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 7-9 сыныптар үшін «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған сыныптары үшін «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

1) 7-сынып:

1-кесте

Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	7.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін ажырата білу 7.1.1.2 тарихи дәуірлер туралы түсініктің болуы 7.1.1.3 ежелгі тайпалар туралы айту
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	7.1.2.1 ежелгі заманда әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы сұрақтарға жауап бере отыра айту
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	7.2.1.1 алғашқы адамдардың наным-сенімдері туралы айту
	2.2 Өнер мен әдебиет	7.2.2.1 ежелгінің заттары, оқиғалары және тарихи кейіпкерлерін көрнекілікке сүйене отырып сипаттау 7.2.2.3 археологиялық деректерге сүйене отырып, Андронов мәдениетінің белгілерін анықтау 7.2.2.8 археологиялық ескерткіштер туралы түсініктің болуы
2-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1. Этникалық қатынастар	7.1.1.4 көрнекілікке сүйене отырып ежелгі адамдардың тұрмыс заттарын сипаттау 7.1.1.5 алғашқы адамдардың антропологиясын суреттеу 7.1.1.6 тарихи картада ғұндардың қоныс аудару бағытын көрсету
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	7.1.2.2 алғашқы адамдардың өмірі мен тұрмысы туралы сұрақтарға жауап бере отыра шығармашылық формада (әңгіме, сурет, қойылым, макет) айту
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	7.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетанымын мұғалімнің сұрақтары бойынша сипаттау

	2.2 Өнер мен әдебиет	7.2.2.2 археологиялық ескерткіштер туралы жоспар бойынша айту 7.2.2.7 көшпенділердің әлемдік өркениетке қосқан үлесі туралы шағын әңгіме құрастыру
	2.3 Білім және ғылым	7.2.3.2 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалықтарын білу
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	7.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін сипаттау
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	7.4.2.1 ежелгі еңбек құралдары мен қару-жарақ түрлерін сипаттау
3-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1. Этникалық қатынастар	7.1.1.7 «уақыт таспасы» туралы түсініктің болуы 7.1.1.8 түркі тайпаларын атау және картада олардың орналасуын көрсету
	1.2. Әлеуметтік қатынастар	7.1.2.3 өмір салтының кәсіптер, сауда-саттық пен мәдениетке әсері туралы жоспар бойынша айту 7.1.2.4 ортағасырлардағы әлеуметтік топтардың өмірінің ерекшеліктері туралы білу
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	7.2.1.3 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды атау
	2.2 Өнер мен әдебиет	7.2.2.4 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау 7.2.2.5 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде сипаттау
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	7.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету 7.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылу алғышарттары туралы түсініктің болуы
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	7.3.2.1 сақ, сармат тайпаларының халықаралық сахнадағы орны туралы түсініктің болуы
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	7.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы туралы айту
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	7.4.2.2 металлургияның дамуының шаруашылық салаларына тигізген ықпалын білу
4-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1. Этникалық қатынастар	7.1.1.9 мұғалімнің ежелгі Қазақстан тұрғындары туралы сұрақтары бойынша әңгіме құрастыру 7.1.1.10 орта ғасырлардағы Қазақстан тұрғындары туралы айту
	1.2. Әлеуметтік қатынастар	7.1.2.5 ортағасырлық адамдардың өмірі мен тұрмысы туралы сұрақтарға жауап бере отыра шығармашылық формада (әңгіме, сурет, қойылым, макет) айту
2. Мәдениеттің дамуы	2.2 Өнер мен әдебиет	7.2.2.7 күй, аңыз, шежіре және эпостық жырлардың тарихи дереккөзі ретіндегі маңыздылығы туралы түсініктің болуы

		7.2.2.6 көшпенділердің әлемдік өркениетке қосқан үлесін түсіну
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	7.3.1.3 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің қалыптасуы туралы айту 7.3.1.4 мұғалімнің көмегімен картамен жұмыс жасау
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	7.3.2.2 Қазақстан территориясындағы алғашқы мемлекеттік бірлестіктердің көрші елдермен қарым-қатынасы туралы түсініктің болуы
4. Экономикалық даму	4.1. Шаруашылық	7.4.1.3 отырықшылардың тұрмысы туралы айту
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	7.4.2.3 Ұлы Жібек жолының пайда болуын түсіндіру

2) 8-сынып:
2-кесте

Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Өлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	8.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін білу 8.1.1.2 тарихи дәуірлердің атауларын білу
	1.2 Өлеуметтік қатынастар	8.1.2.1 қазақ хандары, билері мен батырларының өмірінің ерекшеліктерін сипаттау 8.1.2.2 Қазақ хандығының өкілдерін атау
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	8.2.1.1 түркілердің дүниетанымдық ерекшеліктерін білу
	2.2 Өнер мен әдебиет	8.2.2.1 мұғалімнің сұрақтары бойынша ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктері туралы айту 8.2.2.2 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде жоспар бойынша сипаттау
	2.3 Білім мен ғылым	8.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызы туралы түсініктің болуы
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	8.3.1.1 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланыстар орнату 8.3.1.2 оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы Түрік қағанаты құрылуының тарихи маңызын білу
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	8.3.2.1 түркі тілдес тайпалардың миграциясы туралы түсініктің болуы 8.3.2.2 Атлах шайқасының тарихи маңызы туралы мұғалімнің сұрақтары бойынша айту
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	8.4.1.1 көшпенділер мен отырықшылар арасындағы шаруашылық құрылысты ажырату
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	8.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау 8.4.2.2 Ұлы Жібек жолының халықаралық қатынастардың дамуындағы орнын анықтау

2-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	8.1.1.3 ежелгі және ортағасырлық Қазақстанның негізгі тайпаларын атау 8.1.1.4 картада әртүрлі тайпалардың орналасуын көрсету 8.1.1.5 Қазақстанның ортағасырлық қалаларының атауларын білу
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	8.1.2.3 Қазақ хандығындағы әртүрлі әлеуметтік топтардың өмірі мен тұрмыс ерекшеліктерін сипаттау
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	8.2.1.2 ислам дінінің қоғамдық өмірге ықпалы туралы түсініктің болуы
	2.2 Өнер мен әдебиет	8.2.2.3 көшпенділердің әскери өнерінің жетістіктері туралы түсініктің болуы 8.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде Махмұд Қашғари, Жүсіп Баласағұни және Ахмет Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығы туралы түсініктің болуы
	2.3 Білім мен ғылым	8.2.3.2 әл-Фараби және ғалымдардың ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесі туралы түсініктің болуы
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	8.3.1.3 Қазақстан территориясындағы ортағасырлық мемлекеттердің атауларын білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.4 X-XIII ғасырлардағы мемлекеттердің атауларын білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.5 Отырарды қорғаудағы қала халқының ерлігі туралы айту
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	8.3.2.3 Ұлы Түркі қағанатының сыртқы саясатының негізгі бағыттары туралы түсініктің болуы 8.3.2.4 Атлах шайқасының тарихи маңызы туралы айту
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	8.4.1.2 көшпенділердің дәстүрлі шаруашылығының ерекшеліктерін білу 8.4.1.3 отырықшылардың дәстүрлі шаруашылығының ерекшеліктерін білу
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	8.4.2.6 картада Ұлы Жібек жолының қалаларын көрсету
3-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	8.1.1.7 қазақ халқының қалыптасуының негізгі кезеңдерін анықтау
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	8.1.2.4 қазақ қоғамында билердің рөлі туралы білу 8.1.2.5 қазақ зиялыларының қалыптасуының маңызын білу
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	8.2.1.3 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды білу

	2.2 Өнер мен әдебиет	8.2.2.5 көшпенділердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау
	2.3 Білім мен ғылым	8.2.3.3 М.Х. Дулатидің «Тарихи-Рашиди» еңбегінің тарихи маңызы туралы түсініктің болуы
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	8.3.1.6 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттерді білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.7 ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі себептерін білу 8.3.1.10 қазақ хандарының мемлекетті нығайтудағы рөлі туралы түсініктің болуы
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	8.3.2.5 Еуразия тарихында қыпшақтардың орнын анықтау 8.3.2.6 Қазақ хандарының сыртқы саясаты туралы түсініктің болуы
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	8.4.1.4 жоңғар шапқыншылығының қазақ халқының шаруашылығына тигізген зардаптарын анықтау 8.4.1.5 күштеп ұжымдастыру туралы түсініктің болуы
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	8.4.2.3 Қазақстандағы индустрияландырудың жетістіктері мен кемшіліктерін білу 8.4.2.4 соғыс кезіндегі Қазақстан экономикасы туралы айту
4-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	8.1.1.8 «қазақ» этнонимінің мағынасын түсіндіру 8.1.1.9 тарихи оқиғалардың реттілігі мен ұзақтығын даталар бойынша анықтау, «уақыт таспасын» пайдалану
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	8.1.2.6 әртүрлі әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы түсініктің болуы
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	8.2.1.4 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды картадан көрсету
	2.2 Өнер мен әдебиет	8.2.2.6 күй, аңыз, шежіре және эпостық жырлардың тарихи дереккөз бөлігі ретіндегі маңыздылығы туралы айту
	2.3 Білім мен ғылым	8.2.3.4 Жәңгір ханның ағарту ісіне қосқан үлесін туралы түсініктің болуы
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	8.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктері туралы түсініктің болуы 8.3.1.9 Қазақ хандығының құрылуының тарихи маңызын білу
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	8.3.2.7 Орбұлақ шайқасындағы қазақ жасағының әскери өнердегі шеберлігі мен ерлігі туралы айту 8.3.2.8 екінші дүниежүзілік соғысындағы қазақстандық батырлардың аттарын білу
4. Экономикалық	4.1 Шаруашылық	8.4.1.6 Кеңес үкіметі кезіндегі ауыл

даму		шаруашылығының дамуы мен өзгерістер туралы түсініктің болуы
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	8.4.2.5 өнеркәсіптің дамуы туралы айту

3) 9-сынып:
3-кесте

Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	9.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін білу 9.1.1.2 тарихи дәуірлерді ажырата білу
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	9.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау 9.1.2.2 әртүрлі әлеуметтік топтарды ажырата білу
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	9.2.1.1 Қазақстан халықтарының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарының құндылықтарын сипаттау
	2.2 Өнер мен әдебиет	9.2.2.1 тарихи материалды құрастырылған жоспар бойынша айту 9.2.2.2 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындылары туралы құнды тарихи дереккөз ретінде түсініктің болуы
	2.3 Білім мен ғылым	9.2.3.1 қазақ ағартушылары мен ғалымдарының өмірі мен қызметі туралы айту 9.2.3.2 Ы.Алтынсариннің өмірі мен Қазақстанның ағарту саласын дамытудағы қызметі туралы айту
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	9.3.1.1 халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдыруда Қарақұм және Ордабасы құрылтайларының рөлін білу 9.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайы туралы түсініктің болуы 9.3.1.10 Қазақстан территориясын әлем картасында көрсету
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	9.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлі туралы айту
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	9.4.1.1 қазақтардың дәстүрлі шаруашылығы туралы айту
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	9.4.2.1 капиталистік қатынастардың Қазақстан экономикасына ықпалын анықтау
2-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	9.1.1.3 ежелгі және ортағасырлық Қазақстанның негізгі тайпаларын ажырата білу 9.1.1.4 жоңғар шапқыншылығы кезіндегі демографиялық өзгерістер және миграциялық

		процестер туралы түсініктің болуы
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	9.1.2.3 көрнекіліктерге негізделе отыра тарихи тұлғаларды сипаттау 9.1.2.4 соғыс жылдарындағы халықтың әлеуметтік жағдайын сипаттау
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	9.2.1.2 Қазақстан халықтарының негізгі мейрамдарын білу
	2.2 Өнер мен әдебиет	9.2.2.4 ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктеріне қарай білу 9.2.2.5 қазақтардың ұлттық киім үлгілерінің ерекшеліктерін білу
	2.3 Білім мен ғылым	9.2.3.3 А.Құнанбаевтың қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы ретіндегі өмірі мен қызметі туралы айту 9.2.3.4 ұлы қазақ ғалымы Ш.Уәлихановтың өмірі мен қызметі туралы айту
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	9.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдары туралы түсініктің болуы 9.3.1.4 патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістер туралы түсініктің болуы
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	9.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	9.4.1.2 отарлау саясатының қазақтардың дәстүрлі шаруашылығына тигізген әсері туралы білу
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	9.4.2.2 сауда қатынастарына дамуына байланысты жәрмеңкелердің өзгерістерді анықтау
3-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	9.1.1.5 демографиялық өзгерістердің себебі мен салдарын анықтау 9.1.1.6 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарларын білу
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	9.1.2.5 әскери қолбасшылар мен майдан ерлерінің суреттерін сипаттау описывать портреты 9.1.2.6 майдан мен еңбек ерлері туралы әдеби шығармалардан мысалдар келтіру 9.1.2.7 соғыстан кейінгі жылдардағы әлеуметтік жағдайды сипаттау
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	9.2.1.3 ресми діни ұйымдардың қызметі туралы түсініктің болуы; 9.2.1.4 Қазақстан халқы Ассамблеясының дінаралық, этносаралық келісім мен ішкі тұрақтылықты нығайтудағы ықпалы туралы түсініктің болуы
	2.2 Өнер мен әдебиет	9.2.2.3 А. Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі рөлін түсініп, білу 9.2.2.6 қазақ шеберлерінің қолданбалы өнер ерекшеліктерін білу
	2.3 Білім мен	9.2.3.5 А. Байтұрсыновтың қазақ

	ҒЫЛЫМ	лингвистикасының негізін салушы және қоғам қайраткері ретінде қызметі туралы айту 9.2.3.6 соғыс жылдарындағы өнер мен әдебиеттің халық рухын көтерудегі маңызы туралы түсініктің болуы 9.2.3.7 Мұхтар Әуезов шығармаларының әлем әдебиетіндегі орны туралы түсініктің болуы
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	9.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдары туралы түсініктің болуы 9.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының есімдерін білу 9.3.1.7 Қазақстан тарихының маңызды оқиғаларының даталарын білу 9.3.1.11 Қазақстанның тұңғыш президенті – Н.Ә.Назарбаевты тану
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	9.3.2.3 Абылай ханның дипломатиялық шеберлігі мен саясаты туралы айту 9.3.2.4 Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы танылуы туралы түсініктің болуы
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық даму	9.4.1.3 жекешелендіру процесі туралы түсініктің болуы
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	9.4.2.3 сыртқы сауданың экономикаға әсері туралы түсініктің болуы
4-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	9.1.1.7 зерттелетін нысандар мен оқиғаларды тарихи картада табу және көрсету 9.1.1.8 негізгі тарихи түсініктер туралы түсініктің болуы
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	9.1.2.8 кеңестік кезеңдегі әлеуметтік топтарды сипаттау 9.1.2.6 қазіргі Қазақстандағы әлеуметтік топтарды сипаттау
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	9.2.1.5 «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеясының маңыздылығы туралы түсініктің болуы
	2.2 Өнер мен әдебиет	9.2.2.7 қазақтардың халық ауыз әдебиеті ерекшеліктерін білу
	2.3 Білім мен ғылым	9.2.3.8 Ш. Құдайбердіұлы, М.Ж. Көпейұлы, Қ. Халид еңбектерінің тарихи дерек ретіндегі маңызы туралы түсініктің болуы 9.2.3.9 ғарыштың алғашқы ерлері мен негізгі тарихи қайраткерлерді білу
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	9.3.1.8 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасының тарихи маңыздылығы туралы түсініктің болуы 9.3.1.9 Қазақстан тәуелсіздігінің жариялануының тарихи маңызын білу 9.3.1.12 тарихи тақырыптағы әңгімеге қатысу
	3.2 Мемлекеттің	9.3.2.5 Қазақстанмен көршілес елдерді атау

	сыртқы саясаты	
4.Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	9.4.1.4 аграрлық сектордағы модернизациялаудың негізгі бағыттары туралы түсініктің болуы
	4.2. Өндірістік қатынастар және сауда	9.4.2.4 Қазақстанның әлемдік экономикаға кірігуі туралы түсініктің болуы